

Изводи от шеста национална кръгла маса в България

Отчетен материал 4.1 на проект VeSMART

Отговорен партньор: ЕКОНОЛЕР БЪЛГАРИЯ

Версия 1.0, юли 2023

Този проект е финансиран по програма Хоризонт 2020 на Европейския съюз със споразумение за безвъзмездна финансова помощ No 101033787.

Авторите на тази публикация носят цялата отговорност за нейното съдържание. Тя не отразява непременно мнението на Европейския съюз. Нито Европейската комисия, нито Европейската изпълнителна агенция за климат, инфраструктура и околната среда (CINEA) са отговорни за каквото и да е използване на съдържанието се тук информация.

Съдържание

Пленарна сесия:	4
Ключови изказвания от пленарната сесия:	8
Дискусии в последователните сесии и основни изводи от кръглата маса:.....	9
Последователна сесия 1: Преминаването към съфинансиране от страна на собствениците при изпълнението на националните програми за сградно обновяване	9
Последователна сесия 2: Финансови инструменти в подкрепа на нови енергийно ефективни сгради.....	10
Пленарна сесия – Ролята на местното управление за устойчиво развитие на градската среда.....	12

ФИНАНСИРАНЕ НА НУЛЕВОЕНЕРГИЙНИ СГРАДИ И СГРАДНО ОБНОВЯВАНЕ

Национална кръгла маса за финансиране на проекти за
енергийна ефективност и ВЕИ в България

1–2 юни 2023г.

Бургас, Изложбен център „Флора” и онлайн

<i>120 представители на заинтересовани страни</i>	<i>16 лектора</i>
	<i>42 делегати</i>
	<i>62 участника он-лайн</i>

Дискусионни теми:

- Преминаването към съфинансиране от страна на собствениците при изпълнението на националните програми за сградно обновяване
- Финансови инструменти в подкрепа на нови енергийно ефективни сгради

Пленарна сесия:

Националната кръгла маса на тема "Финансиране на нулевоенергийни сгради и сградно обновяване" беше открита от г-н Драгомир Цанев (EnEffect).

Г-жа Чанка Коралска (заместник-кмет на Община Бургас) сподели, че всички образователни сгради в Бургас са обновени благодарение на различни национални и европейски програми. Тя изтъкна, че хората все още разчитат на местните власти, за да разберат всички съществуващи възможности за финансиране на техните проекти за енергийна ефективност (ЕЕ), и въпреки че се радват на икономии и подобрен комфорт, все още смятат, че държавата трябва да плати 100% от инвестиционните разходи.

Г-жа Коралска добави, че ще са необходими допълнителни усилия, за да се убедят гражданите да съфинансират, а и все още липсва дългосрочен и достъпен механизъм за заемане на средства. Тя даде някои примери с модели, основани на плащания приспадани от месечните сметки или данъци, и посочи, че Националният фонд за декарбонизация (НДФ) се очаква да започне да функционира в близко бъдеще.

Г-жа Силвия Резеши (ГД "Енергетика") подчерта колко важна е трансформацията на енергийната система на ЕС, с оглед на бъдещите кризи в областта на енергетиката и климата, както и с оглед на намаляването и постепенното прекратяване на прекомерната зависимост от руския внос на енергия, като ЕС вече е разработил цялостен набор от програми - REPowerEU, правила за съхранение на газ и др. В резултат на това държавите вече отчитат намаление на вноса от Русия с 80 % и на общото потребление на енергия с 20 %. Освен това г-жа Резеши сподели, че е въведен таван на цените на газа и петрола и се полагат повече усилия в инвестиции във ВЕИ.

Беше споменато също, че сградният фонд е ключов сегмент, тъй като приблизително 1/3 от потреблението на енергия идва от него (24 млрд. кв. м в ЕС). Ето защо сградите имат ключова роля в пакета "Подготвени за цел 55".

Г-жа Резеши посочи основните приоритети на новата Директива за енергийните характеристики на сградите - саниране, декарбонизация, модернизация и системна интеграция, и финансиране. Тя добави, че се очаква сертификатите за енергийни характеристики да се издават въз основа на хармонизирана методология в целия ЕС.

Г-н Петър Витанов (депутат в Европейския парламент) посочи, че Социалния климатичен фонд (СКФ) се основава на постигането на целите на "Зелената сделка" и е част от постиндустриалната революция, целяща да трансформира икономиката на ЕС. Той добави, че фонда се основава на 3 стълба - устойчивост, социална достъпност и икономическа трансформация. Беше споменато също, че социалната цена на "Зелената сделка" е много важна и фонда ще я адресира чрез намаляване на отпечатъка от транспорт и сгради. Г-н Витанов добави, че фондът е създаден въз основа на измененията в схемата за търговия с емисии и че ще финансира енергийно и транспортно бедни и уязвими малки и средни предприятия. Средствата биха могли да се предоставят директно на хората, например за справяне с енергийната бедност, или за финансиране на инициативи, които имат за цел да подкрепят обновяването на сградите, както и достъпния и устойчив транспорт. Г-н Витанов подчерта, че държавите членки следва да разработят национални климатично-социални планове, в които да се очертаят механизмите за използване на Социалния климатичен фонд (напр. директни безвъзмездни средства или инициативи).

Г-жа Зарица Динкова (бивш заместник-министър на външните работи и съветник на депутата в Европейския Парламент, Радан Кънев) подчерта, че в новите разпоредби трябва да се намери начин за съчетаване на преките субсидии и търговското финансиране, за да се използва ограниченият публичен ресурс (субсидии трябва да има само за социално уязвими групи). Тя сподели, че заедно с г-н Кънев са работили по модела "плащай, колкото спестяваш" (изплащането не трябва да надвишава постигнатите спестявания).

Г-жа Динкова заяви, че процесът на ЕЕ обновяване в ЕС върви по-бавно от очакваното и че е необходимо държавите членки да предлагат повече дейности и финансови инструменти, както и инициативи за повишаване на осведомеността.

Беше добавено също така, че ограниченият капацитет на строителния и финансовия сектор представляват риск за постигането на амбициозните цели. Освен това, г-жа Динкова заяви, че е необходимо изграждане на технически капацитет, както и качествен мониторинг на постигнатите резултати, за да се постигне целта за обновяване на 15% от най-неефективния сграден фонд.

В заключение, г-жа Динкова подчерта, че иновациите в строителните материали и процеси, както и дигитализацията са от ключово значение, а обученията за ЕЕ материали и мерки трябва да станат част от Директива за енергийните характеристики на сградите.

Г-н Асен Гашаров (ЕИБ) заяви, че ЕИБ съчетава фондовете на ЕС със собствените си средства, за да разработи финансови инструменти, свързани с климата и ЕЕ. Той добави, че през 2022 г. ЕИБ е отпуснала над 19 млрд. евро за енергийни проекти, от които 7 млрд. евро са били насочени към ЕЕ, като 2/3 от тези средства са били насочени към ЕЕ в сгради.

Г-н Гашаров заяви, че ЕИБ има за цел да мобилизира частни ресурси и да репликира механизми за 10 пъти повече от собствените си ресурси. Той сподели, че в бъдеще извънбалансовото финансиране ще играе все по-голяма роля (ESCO, EPC, op-bill и т.н.) за задоволяване на нарастващото търсене на капитал за ЕЕ обновяване.

Г-н Гашаров подчерта, че най-голямото търсене на финансиране в България е в жилищния сектор и за адресирането му ще са необходими иновативни финансови инструменти. Той добави, че преминаването от безвъзмездни средства към търговски механизми е от ключово значение.

По време на презентацията беше изтъкнато, че местните банки трябва да бъдат подкрепени чрез инструменти за намаляване на риска, например чрез устойчивата гаранция на InvestEU. Във връзка с това, той коментира, че ЕИБ предлага подход, основан на три стълба: предоставяне на заеми, смесено финансиране и консултиране.

Г-н Гашаров завърши презентацията си, като сподели, че ЕИБ отпуска директни заеми за мащабни инвестиции (от десетки милиони евро) с посредничеството на местни банки, смесени с безвъзмездни средства от Европейските структурни и инвестиционни фондове. Той добави също, че ЕИБ прави и гаранционни схеми чрез фонда InvestEU и че предлага безвъзмездни средства за техническа помощ, за изграждане на капацитет и т.н. (например ELENA, JASPERS, консултантски център на ЕИБ).

Г-жа Дочка Василева (Фонд на фондовете) представи бъдещите финансови инструменти, които са в процес на разработване от Фонда на фондовете (ФнФ) в

рамките на периода 2021-2027 г. Тя сподели, че ФНФ все още са в процес на работа, тъй като се водят преговори с органите за управление на фондовете на ЕС в България.

Г-жа Василева каза, че по програма "Развитие на регионите" ще се финансира нов фонд за устойчиво градско развитие, който ще бъде насочен към ЕЕ в обществени и частни сгради. Тя продължи, че ФНФ не планира създаването на специален фонд за ЕЕ, но ЕЕ ще бъде финансирана като част от други програми.

Г-жа Василева изтъкна, че нововъведението през този период са смесените инструменти (до 50% безвъзмездни средства и заеми). Тя очерта три вида безвъзмездни средства: (1) техническа помощ, (2) капиталова отстъпка (срещу по-високи от планираните резултати в областта на ЕЕ – постигане на по-висок клас от В или 30% намаление на емисиите на парникови газове) и (3) капиталова субсидия (100% безвъзмездни средства - за уязвими клиенти).

Беше споделено, че все още банките не желаят да финансират етажна собственост.

Г-жа Василева сподели, че фондът за устойчиви градове ще се предлага в 50-те най-големи града в България. Тя допълни, че инструментите ще бъдат с достъпни условия - по-ниски лихвени проценти, по-дълъг срок на кредита и др. Тя сподели също, че в допълнение към мерките за ЕЕ, клиентът ще може да включи конструктивни мерки, точки за зареждане на електромобили и т.н., както и че ще се изискват енергийни одити. Накрая, г-жа Василева каза, че все още не е ясна времевата рамка на фонда, но ще бъде не по-скоро от предстоящата година. Тя уточни, че общият бюджет на фонда е 277 млн. лв. под формата на заеми и 184 млн. лв. под формата на безвъзмездни средства, но целевата част за ЕЕ не е ясна.

Г-жа Мариана Итева (Веолия България) представи предложенията на Веолия за своите клиенти - набор от решения за ефективно използване на ресурсите и устойчиви инвестиции за справяне с климата. Тя обясни, че компанията е определила своите ключови показатели за ефективност и че Веолия е поела ангажимент за постепенно прекратяване на всички операции в световен мащаб, които включват използването на въглища. Г-жа Итева подчерта, че Веолия инвестира усилено в решения, свързани с геотермална енергия, превръщане на водата в енергия, рекулперация на отпадна топлина, биомаса, фотоволтаици и енергия от отпадъци. Тя допълни, че компанията се ангажира да подобри ЕЕ на своите клиенти, надеждността на енергийните доставки и надеждната експлоатация и поддръжка на енергийната мрежа.

Г-жа Любка Василева и г-жа Виолета Амзина (EVN България) представиха EVN като енергиен дистрибутор в Югоизточна България и оператор на централно топлоснабдяване. Беше изтъкнато, че EVN има опит в изпълнението на проекти за ЕЕ и биха могли да постигнат повече, но поради статута си на голяма корпорация нямат достъп до финансиране от фондовете на ЕС.

Г-жа Василева и г-жа Амзина споделиха, че пилотно прилагат подход за обслужване на едно гише за ЕЕ услуги. Те добавиха, че доброто планиране и координация са от ключово значение за стабилното развитие и изпълнение на инвестициите в ЕЕ.

Беше споделено също така, че EVN е задължена страна по националната схема за енергоспестяване и че те търсят начини и механизми как да постигнат целите си. Като пример беше посочено, че директните мерки към крайните клиенти са твърде скъпи и че възможността за вливане на капитал в Българския фонд за ЕЕ не работи поради липса на одобрена методология. Презентацията завърши с това, че EVN предлага

енергийни одити, соларни одити, измерване и проверка на спестяванията, енергиен мониторинг и докладване.

Ключови изказвания от пленарната сесия:

“От нас зависи да осъзнаем и да проявим активност за постигане на националните цели за декарбонизация... Властите трябва да играят допълваща роля и да подобрят процеса... За съжаление, втората фаза на НПВУ настъпва преди да са създадени механизмите за осигуряване на съфинансиране.”

Драгомир Цанев, ЕнЕфект

“Виждаме, че гражданите проявяват интерес към ЕЕ, тъй като осведомеността за многобройните ползи нараства... Трябва да продължим да се стремим към популяризиране на ЕЕ, въпреки политическата нестабилност и забавянето на НПВУ през последните две години.”

Чанка Коралска, Община Бургас

Дискусионни сесии и основни изводи от кръглата маса:

Дискусионна сесия 1: Преминването към съфинансиране от страна на собствениците при изпълнението на националните програми за сградно обновяване

Г-н Добромир Василев (директор на дирекция "Жилищна политика", Министерство на регионалното развитие и благоустройството) сподели, че първият етап на Програмата за многофамилни жилищни сгради от Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ) е пред своя край. Той допълни, че втората фаза (предоставяща 80% безвъзмездна помощ) ще бъде отворена до 16.01.2024 г. Той каза също, че се обсъждат правни изменения в Закона за етажната собственост, за да се отключи потенциалът за ЕЕ обновяване.

Г-н Василев коментира, че критериите за допустимост са едни и същи и за двете фази - могат да се финансират енергийни обследвания и конструктивно издържани сгради. Той допълни, че трябва да бъдат обновени около 3 млн. кв. м сгради и че около 3000 сгради са кандидатствали за първата фаза. Г-н Василев посочи, че заявленията са на стойност 4 млрд. лева, докато наличното финансиране е 1,1 млрд. лева, като подчерта, че за съжаление няма наличен финансов инструмент, който да подкрепи съфинансирането във втората фаза, но все пак 20% могат да бъдат финансирани и чрез ЕСКО. Беше споменато и изискването всички сгради по програмата да бъдат финализирани до 30.06.2024 г.

Г-н Василев посочи, че все още не е ясно дали средствата от REPowerEU ще бъдат пренасочени към ЕЕ. Освен това той заяви, че НДФ трябва да бъде водещият финансов механизъм в бъдеще, за да се постигне прехода от 100% безвъзмездни средства към по-балансиран подход на финансиране.

Г-жа Цвета Наньова (БАКК) попита какво ще се случи с проектите, които са кандидатствали, но не са се класирали за финансиране, тъй като от 3000 кандидати само няколкостотин сгради ще получат финансиране. Г-н Василев сподели, че част от тези, които не са се класирали за първа фаза, ще подадат отново документи за втора фаза, а останалите трябва да потърсят подкрепа от НДФ.

Г-жа Чанка Коралска сподели, че местните власти разчитат на централната власт да реши проблемите с недостатъчното финансиране за всички кандидати (от 214 кандидати в Бургас ресурсът, предвиден за общината, ще позволи обновяването на едва 40-45 сгради). Тя изрази надежда, че сградите от резервния списък от първия етап ще бъдат приоритизирани във втория етап, за да може общината ясно да съобщи това и да не загуби вече изграденото доверие в местните общности.

Г-н Василев отговори, че документите за втора фаза са идентични с тези за първата фаза, така че сградите от резервния списък няма да трябва да полагат допълнителни усилия, но от всички ще се изисква да кандидатстват отново.

Г-жа Коралска изрази надежда, че резултатите от оценката на първа фаза ще бъдат готови в рамките на 4 месеца, според целта на министерството, за да могат сградите от резервния списък да се подготвят и подадат документите си навреме за втората фаза.

Г-жа Цвета Наньова изрази загриженост, че много сгради са заинтересовани да кандидатстват за втората фаза, но липсата на финансови инструменти за осигуряване на 20 % съфинансиране ще бъде пречка. Тя продължи, че макар националната цел за обновяване в жилищния сектор да е 19 млн. кв. м до 2030 г., а НПВУ да цели осигуряване на финансиране само за 3 млн. кв. м, е повече от очевидно, че са необходими координирани мерки за мобилизиране на частен капитал. Г-жа Наньова заяви, че проектът SHEERenov е показал, че има голям брой сгради, които са готови да допринесат значително, но има нужда от специализирани посредници (като звена за обслужване на едно гише).

Г-н Йордан Николов (Renovate Bulgaria) коментира, че основното препятствие е липсата на подходящи финансови предложения (освен програмите за безвъзмездна помощ), както и липсата на квалифицирани специалисти по ЕЕ. Той добави, че капацитетът, развит по време на Националната програма, е загубен - липсата на приемственост вреди на пазара. Г-н Николов посъветва, че задължителното професионално управление на сградите би облекчило част от проблемите. Той посочи, че държавата трябва да се фокусира и върху еднофамилните къщи, където енергийните проблеми са дори по-големи, отколкото в многофамилния сектор.

Основните заключения, направени в края на сесията, бяха следните:

- Понастоящем само ЕСКО е на разположение като механизъм за покриване на изискваното 20% съфинансиране от страна на собствениците на жилищни сгради по втора фаза на националната програма.
- Националните програми следва да бъдат по-добре подготвени и подкрепяни от публичните органи, така че необходимите финансови инструменти, както и други предпоставки, да бъдат налице, когато се изисква.
- Липсата на квалифициран персонал и на задължително професионално управление на сградите са сред проблемите, които понастоящем пречат на ЕЕ обновяването.

Дискуссионна сесия 2: Финансови инструменти в подкрепа на нови енергийно ефективни сгради

Г-н Пламен Мавров и г-н Емил Чолаков (ProCredit) представиха социалните и екологичните аспекти на бизнес модела на банката. Те изтъкнаха, че банката се стреми не само към финансови, но и към екологични и социални резултати и че от дружествата, които получават финансиране от банката, те са задължителни (тази оценка е част от цялостната кредитна оценка). Двамата изтъкнаха, че банката също така е била първата, която е прилагала зелени и социални изисквания, напр. банката е използвала електрически автопарк, соларни покриви за клоновете си и е прилагала високи енергийни стандарти за сградите си. Г-н Мавров и г-н Чолаков обясниха, че са изключили от портфолиото си огромен брой отрасли, които не са благоприятни за околната среда. Те добавиха, че банката е изградила значителен вътрешен капацитет

за техническа оценка на екологични проекти и предоставя консултантски услуги на своите клиенти. Беше подчертано също, че банката финансира преференциално сгради с минимален енергиен клас Б и че предлага и целеви кредити за ВЕИ за собствено потребление. Беше добавено, че електрическите превозни средства и свързаната с тях инфраструктура за зареждане също са обект на специализирани кредитни продукти, предлагани от банката.

Накрая, г-н Мавров и г-н Чолаков споделиха, че кредитирането на жилищни сгради е сложно поради липсата на обезпечение, но подкрепяните от правителството схеми за споделяне на риска ще помогнат на банките, които иначе са готови да се възползват от огромния потенциал за кредитиране на ЕЕ обновяване.

Г-н Дорин Беу (Румънски съвет за зелено строителство) обясни, че наличието на здравословна, комфортна и безопасна среда е също толкова важно, колкото и енергийната ефективност за благосъстоянието на собствениците на жилища. Той заяви, че това е причината за разработването на нов финансов продукт, предлаган от банките под името "Интелигентно финансиране за интелигентни семейства". Г-н Беу поясни, че следвайки предварително определен набор от изисквания, човек може да оптимизира общите си месечни разходи за собствено жилище, като вземе предвид не само ипотечната вноска, но и разходите за енергия, здраве и ремонт. Г-н Беу заключи, че ако банките, строителите и купувачите следват тази философия и ръководствата, които са разработили в рамките на своя проект, това може да доведе до по-ниски лихви по ипотечните кредити.

Г-жа Аглика Георгиева (Deloitte България) обясни, че изискванията за отчитане на инвестиции, съобразени със Зелената таксономия, както и на социално отговорни дейности, са задължителни за банките и големите корпорации, а от 2028 г. средните и малките бизнеси също ще бъдат задължени да се отчитат. За банките тя добави, че "коефициента на зелените активи" е нещо, което отразява степента на постигане на техните зелени цели. Г-жа Георгиева сподели, че оценките на риска са започнали да включват преглед на критериите за устойчивост при одобряване на сделки за ново строителство, обновяване и/или придобиване.

Г-жа Мередида Еванс (Министерство на енергетиката на САЩ, офис Вашингтон) представи последните промени в договорите за предоставяне на енергийни услуги (ESPC) в САЩ. Тя обясни, че ESPC са разделени на два компонента - енергоспестяващ, който се заплаща от клиента с икономии на енергия, и декарбонизиращ, който надвишава това, което би могло да се заплати с икономии на енергия. Г-жа Еванс обясни, че за плащането на компонента за декарбонизация са използвани допълнителни източници на финансиране, като например безвъзмездни средства, достигащи 15-20 %, различни стимули, зелени облигации, както и капиталови средства. Тя допълни, че са били изпробвани и алтернативни подходи за финансиране на декарбонизацията, например чрез ценообразуване на CO₂ и претендиране за икономии на разходи от него, освен енергийните спестявания.

Накрая г-жа Еванс спомена ползите от въвеждането на стандарти за ефективност на сградите, зелени банки, помощи за климатизация и държавни програми за модернизация на комуналните услуги.

Основните заключения, направени в края на сесията, бяха следните:

- Според банките подкрепените от държавата схеми за споделяне на риска ще разгърнат финансирането на жилищните сгради.
- Общите разходи за притежание на жилище могат да бъдат оптимизирани, ако разходите за енергия, ремонти, здраве и ипотека се вземат предвид като цяло.
- ESCO моделът в САЩ започва да включва гаранции за декарбонизация, освен тези за икономия на енергия.

Пленарна сесия – Ролята на местното управление за устойчиво развитие на градската среда

По време на сесията на 2 юни бяха представени няколко ключови програми и инициативи. Първо, г-н Цанев представи NECPlatform, чиято мисия е да даде възможност за интензивен диалог между основните заинтересовани страни, участващи в разработването на национални програми за енергийна ефективност. След това г-н Дуков от Министерството на регионалното развитие и благоустройството представи някои подробности за предстоящите програми за регионално развитие. Г-жа Пишмишева, координатор на Споразумението на кметовете - Европа, завърши първата част на програмата с акцент върху значението на общините в енергийния преход в ЕС.

Втората част на програмата започна с презентация на г-н Цеков от Националния доверителен екофонд. Г-н Цеков наблегна на някои нови инициативи, които включват съвместимост на финансовите инструменти на НДЕФ с ЕСКО модела, както и продукти, насочени към социалния сектор.

Г-жа Царева от Фонд ФЛАГ представи нов финансов продукт, който все още е в процес на разработване и е част от текущ проект по програма H2020, включващ компонент за техническа помощ и заем за нуждите на финансирането на проекти за ЕЕ/ВЕИ в общините.

Сесията завърши със семинар, воден от г-н Гашаров от ЕИБ относно инструмента ELENA. Той представи множество примери за проекти, подкрепени от ELENA в ЕС, и изрази убеждението си, че скоро ELENA ще има своя първи проект и в България.